

Tartalom

A piaci rendszer hatásai az egyénre: anyagi fókusz, versenynyomás, függőség, elidegenedés, stb... Mi minden motiválhat valakit a munkára? Az élénk állított példaképek. Korunk hosszú távú társadalmi tendenciái: például a személyes kötöttségek lazulása, és az idősebb generációk tekintélyvesztése. A manapság jellemző értékvesztés, céltalanság és kilátástalanság. Párkapcsolatok és gyermek a modern világban. Demográfiai problémák. Mit kellene tenni a gazdasággal, a piaccal?

Megjegyzés

20 oldal, 5900 szó. Sokaknak érdekes lehet ez a téma, merthogy mindannyian a piac hatásai alatt állunk, mindannyian a társadalom távlati tendenciái közepette élünk. A modern világ családra gyakorolt hatásai között pedig olyan kurrens kérdésekre keressük a választ, hogy miért olyan sok a válás, miért olyan kevés a gyerek, milyen hatások érik a mai gyerekeket és fiatalokat. (Hogy mit kellene tenni a gazdasággal, az nem kimondottan illik ide, de a gazdaság fejezet végére kellett tennem valahova.)

Ember, társadalom és család a modern világban

(Azonosító: 101; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Csoportok

Politika

A gazdaság elmélete

A gazdaság gyakorlata

Bankok

Vállalatok

Részvények, tőzsde, spekuláció

Gazdasági növekedés és fejlődés

Globalizáció

Gazdasági válságok

Egyenlőtlenség

Ember, társadalom és család a modern világban

Érdekes gazdasági jelenségek

Kultúra

Etika

Egység

Program

Az ember élete

1. A piaci rendszer hatásai az emberre	2	—
1.1. Anyagi fókusz	2	
1.2. Verseny nyomás	4	1
1.3. Függőség.....	5	
1.4. Döntéskényszer, a következmények viselése, bizonytalanság.....	6	—
1.5. Beszűkülés, felületesedés.....	7	
1.6. Elidegenedés	8	2
1.7. Egyebek.....	10	
2. Korunk hosszú távú társadalmi tendenciái	13	—
3. Család, népesedés és modernitás	16	—
3.1. A párkapcsolatok változása	16	
3.2. Gyermek a modern családban	17	3
3.3. Demográfiai problémák	19	
4. Mit kellene tenni a gazdasággal, a piaccal?	20	—

1. A piaci rendszer hatásai az emberre

Jelen témában a piac egyénre gyakorolt hatásairól lesz szó. A társadalmi hatásokról lásd ‘A piac gyakorlati hiányosságai’ témában.

Lásd továbbá ide kapcsolódóan a ‘Specializáció és standardizáció’ témában azok emberi hatásait, illetve az ‘Iparizált világunk’ témában az „Ember az iparizált világban” pontot.

1.1. Anyagi fókusz

1) A piac anyagi javakat illetve pénzt kínál

Velük **fogyasztásra és teljesítményre ösztönöz**, velük jutalmaz. Közben mértéket sem ismer: a piacnak az a jó, ha az ember minél többet fogyaszt, és minél többet dolgozik. (Bár fogyasztani nemcsak meglevő pénzből lehet: a munka mellett eladósodásra is késztet.)

Ezáltal **az emberek elanyagiasodnak**, vagyis egyre inkább az anyagiakban keresik a boldogságot, azokból akarnak minél többet – miközben a boldogság olcsó, anyagiakon kívüli forrásai (mint például egy séta, egy beszélgetés, a művelődés,

stb...) visszaszorulnak. Ez egyszersmind meglehetősen céltalanná is teszi az életet: az anyagiak immár nem valami más elérésének az eszközei, hanem öncél.

A rendszer közben elégedetlenné tesz olyanokat, akik máskülönben elégedettek lennének: azokat, akik nem tudják megszerezni a piac által megkívántatott javakat – bár a piac azért abban is jó, hogy minden pénztárcához kínál elérhető cikkeket.

2) Az emberek gyakran nem azért vásárolnak, mert szükségük van a dologra.

Hát akkor miért?

- Mert a **marketing, a termékek látványának** hatására érzik úgy, hogy kell nekik.

Lásd 'A piac gyakorlati hiányosságai' témában, hogy a piac nemcsak kiszolgálja, hanem gerjeszti is az igényeket.

- Mert **másnak is van, illetve, hogy túltegyen másokon.**

Lásd ehhez az 'Emberi relativitás' témában a megelégedettség relativitását, hogy az ember pusztán attól hajlamos rosszul érezni magát, hogy másnak több van, mint neki.

- Mert a **vásárlás szórakozás is.**
- Amikor a **pénzhez keresik, hogy mire költsék el, nem pedig fordítva.**

Amikor valaki dolgozik, dolgozik, valójában inkább csak mert minden rendes, sikeres ember így tesz – mivel azonban ez a magyarázat nem túl racionális, kell még valamilyen igazolás, hogy tulajdonképpen miért is kínozza magát nap mint nap. Vesz tehát egy drága autót, amire rámutathat, hogy tessék, nem hiába gürcölök, a rövid, kéthetes szabadsága alatt sem drága semmi sem, stb... Hozzájöhét még ehhez, hogy nem akarja kihasználatlannak érezni a lehetőségeit, és azt mondja magának, „ha már itt ez a rakás pénz, költsük el valamire”.

- Amikor az ember szomorú, lehangolt, **vigasztalást keres, ezért vásárol.**

Különösen, hogy emiatt aztán újra pénz kell, hogy keressen, amitől megint rosszul érzi magát, megint vásárol, és így tovább. Lásd továbbá alább az elidegenedésről írtakat – ami elől, a magány, a rossz kapcsolatok elől szintén szokás a vásárlásba menekülni β.

Apropó, az is jellemző, hogy a **piac a bajok tüneteire kínál megvásárolható kezelést**, ezeket vesszük meg – ahelyett, hogy a bajok okát próbálnánk orvosolni; például, amikor azt mondja a reklám: „Nagy a munkahelyi nyomás? Vegyél nyugtatót.” – ahelyett, hogy kilépnénk, próbálnánk nyugodtabb munkát találni magunknak. (Ami persze, tény, gyakran nem olyan egyszerű.) Lásd még ehhez a 'Hazugság' témában, hogy akik problémák megoldásából élnek, azoknak nem érdekük teljesen megoldani azokat. \$

* * *

Lásd végül a ‘Társadalom és önállóság’ témában, hogy nem árt tudatában lenni, hogy mikkel fizetünk az anyagiakért (idő, szabadság), illetve az anyagi igényeink felülvizsgálatát. Lásd továbbá ‘A boldogság forrásai’ témában az egyszerű dolgok örömét, illetve, hogy sokan lemondanak ezekről az anyagiakért.

1.2. Versenynyomás

A piacon, a fogyasztói társadalomban, aki el akar adni valamit, árut, a munkaerejét, annak, (közel mindenkinek tehát), versenyeznie kell a többi eladóval, hogy a vevők tőle vásároljanak – ami nyomásként nehezedik rá.

Bár egyeseknek kedvezőbb a szabad verseny, mint másoknak, **lásd** ‘A piac gyakorlati hiányosságai’ témában.

A nyomás természetesen kellemetlen, illetve egészségtelen is, gondoljunk csak a stresszre. Ráadásul sokan eleve nem szeretik a munkájukat és keveset is kapnak érte. Ezen felül pedig az embernek kevesebb ideje jut sok minden másra: a kedvteléseire, a családra, a társas kapcsolatokra, a közügyekre, és kevesebb energiája, türelme marad „jónak lenni” is, úgy közvetlenül a másokkal, mint általában a világgal. (Így például egy hajszolt embernek a szemetet is kevesebb kedve lesz szétválogatni, stb...)

Nem árt látni, hogy **a nyomásnak van bizonyos jó oldala is;** illetve **az, hogy dolgozni kell,** legalábbis részben, **jogos:**

- A természet ugyanis nem kínálja nekünk tálcán a jólétet, a legtöbb dolgot, melyre szükségünk van, magunknak kell megcsinálnunk.
- Sokan meglehetősen lusták, nem törekszenek eléggé, ha nincs rajtuk némi nyomás.
- Így legalább az emberek tudják, mi a dolguk, van mivel elfoglalni magukat, hasznosnak érezhetik magukat. Egyébként sokan nem is tudnák, mit kezdjenek magukkal és az idejükkel.

- A munka, az elfoglaltság a kellemetlen, káros gondolatokat is segít elűzni a fejből. (Lásd ehhez a 'Kellemetlen gondolatok' témában, hogy foglaljuk el magunkat.)

Bár azért vegyük hozzá a következőket is, ami a munka jogosságát illeti:

- A termelékenység növekedésével egyre könnyebben kapjuk a természettől a dolgokat. (Lásd az 'Iparizált világunk' témában.)
- Rengeteg erőforrást, munkát pazarlunk el. ('Globális problémák' téma.)
- A dolgozókon kívül sok mindenki más is részesedik a munka hasznából, gyakran túlzott mértékben is. ('Értékteremtés' téma.)

Másfelől **sokan jól járnak a versennyel**, a vállalatok, illetve a dolgozók versenyével: egyrészt ugye a vásárlók, mert így olcsóbbak a termékek; de az olcsóbb munkaerőből a tőke, a vállalat tulajdonosai, és a menedzserek is profitálnak.

Végül megjegyzem, hogy a **termelékenység említett növekedése**, az, hogy emiatt kevesebb munkára van szükség, erősíti a versenyt a munkáért, **növeli a nyomást** a dolgozókon.

1.3. Függőség

A modern ember **két értelemben is függő helyzetben van**: egyrészt **munkát kell, hogy kapjon** (valaki mástól); másrészt **rászorul, hogy kiszolgálják az igényeit**. (Vessük ezt össze az önálló emberrel.) Lásd ehhez alább az emberek beszűküléséről mondottakat.

Vegyük észre továbbá, hogy **az egyén gazdasági aktivitása másnak (is) érdeke: \$**

Mindenekelőtt azoknak, **akik kereskednek vele**, vagyis akik vásárolnak tőle (különösen a munkaerejét), és akik eladnak neki: ezek jól járnak az üzlettel, jó nekik, ha van kivel üzletelni. **Az egész gazdaság szempontjából** pedig, azzal, hogy az egyén belép a piacra, egyfelől csökken a munkaerő ára; másfelől pedig nő a kereslet az árucikkek iránt, ami jót tesz az üzletnek, növekszik a gazdaság.

Valamint ne menjünk el azok mellett sem, **akik megszerzik a gazdaságba belépő földjét**, melyen addig gazdálkodott.

Jelentős érdekek fekszenek tehát abban, hogy az önálló módon gazdálkodók belépjenek a gazdaságba, bevonják őket abba, a piacról vásárló bér munkások legyenek belőlük.

(@@Azt nem tudom, mennyire jellemző, hogy tesznek is ezért, akiknek érdekükben áll. Tud erről valaki közelebbit?)

Mik segítik elő, milyen módokon ösztökélik az embereket a gazdaságba való belépésre?

- A megvásárolható dolgok csábítása

Ezt nem kell sokat magyarázni: kevesen vannak, akiket hidegen hagy az a sok minden, amit pénzért lehet kapni – a pénzt viszont valahol meg kell szerezni, ami leginkább munkába állást jelent. Azután az sem ritka, hogy az emberek hitelből költsenek, amit azonban előbb-utóbb törleszteni kell, kamatostul, ez pedig növeli függőséget, még fontosabb lesz, hogy pénzt, munkát szerezzenek.

- Eladósítás

Jellemző menete az eladósodásnak, a termőföld elvesztésének, elbitorlásának, a következő: a termelő, a jobb termés reményében, hitelből, drága vetőmagot, növényvédő szereket vásárol, a (monopol) vállalatoktól, azok eladják azokat neki. Ebben a helyzetben aztán egy-két rossz termés, aszály, stb... elég hozzá, hogy ne tudja fizetni a hitelét, amikor is nincs más választása, mint eladni a földjét, és máris nincstelen, a piacnak, a munkaadóknak kiszolgáltatott munkaerő lett belőle. (Megjegyzendő azért, hogy amikor és ahol kedvező a gazdasági helyzet, van kereslet a munkaerőre, és emberiek a munkakörülmények, jól is lehet járni azzal, ha munkás lesz valakiből.)

Ha az emberek eladósodnak, az **a hitelezőknek is jó üzlet**, amellyel a szegényekből is jól lehet profitálni. Lásd ehhez 'Az idő töltése és a pénz költése' témában, hogy az adósságért a szabadságával fizet az ember, és hogy mindig gondoljuk meg alaposan, mielőtt hitelből költsünk. Lásd továbbá a 'Gazdasági növekedés és fejlődés' témában az egész országok eladósítását.

* * *

Azonkívül, ha valakinek családja, gyermekei vannak, róluk is gondoskodnia kell, az még tovább növeli a függőségét.

A függő ember pedig könnyebben kezelhető munkaerő, nem problémázik, nem lázad, örül, hogy van hol pénzt keresnie. Hozzávéve még a versenynyomást, hogy könnyen pótolható, dolgozik is, mint a kisangyal. Emellett a függő ember, aki rászorul, hogy kiszolgálják az igényeit, **jobb fogyasztó is**.

1.4. Döntéskényszer, a következmények viselése, bizonytalanság

A piacon szabadok vagyunk, az ember pedig alapból szereti a szabadságot – melynek azonban megvannak a hátulütői is, ahogyan az ‘A szabadság motívuma’ témában olvasható. Különösen, aki szabad, annak magának kell döntenie, utána pedig viselnie kell a felelősséget, a döntései következményeit.

A piacon is azt veszünk meg és azt adunk el, amit akarunk – **de magunknak kell boldogulnunk**: össze kell gyűjtenünk az információkat, miket lehet kapni, mi mennyibe kerül, melyik munkahelyen mennyit fizetnek, stb...; az információkat aztán mérlegelnünk kell, döntenünk és végül viselni a következményeket. Mindez elég megterhelő lehet.

‘A piac gyakorlati hiányosságai’ témában lehet olvasni a piac tervezetlenségéről, a rendszer kaotikusságáról. Hasonlót lehet elmondani a piaci szereplőiről, az emberekről is, akik szintén bizonytalan jövővel néznek szembe, nem tudhatják, hogyan alakulnak a piaci viszonyok, melyeknek ki vannak téve: drágább lesz-e a kenyér, mennyit fog érni a félretett pénzem, kell-e még a munkám tíz év múlva. Az ilyenekről senki sem tud biztosat mondani, a piacon együtt kell élnünk a **bizonytalansággal**.

Lássuk azonban azt is, hogy a piacon sorsunk azért számottevő mértékben a saját döntéseinken is múlik: bár a környezet kiszámíthatatlan, arról legalább **magunk döntünk**, hogy mit teszünk, mibe vágunk, szabadon vállalkozhatunk, nem mások írják elő ezeket nekünk.

Lásd még itt alább a **családi, közösségi köteleknek** a modern világban tapasztalható **fellazulását**, ami szintén hozzájárul az egyén bizonytalan helyzetéhez.

1.5. Beszűkülés, felületesedés

Számos ehhez kapcsolódó tényezővel, jelenséggel találkozhatunk más témákban és ebben itt. **Lásd** először is az ‘Iparizált világunk’ témában **az emberek beszűküléséről**, gyakorlatiasságuk sorvadásáról írtakat, úgy is, **mint fogyasztók** (merthogy kiszolgálják az igényeiket), és úgy is, **mint dolgozók** (akiknek egyre inkább specializálódniuk kell). **Lásd** ehhez a ‘Specializáció és standardizáció’ témában azok emberi hatásait is.

Hozzájárul aztán e tendenciához az fentebb tárgyalt **anyagi fókusz**, ahogy az emberek egyre inkább csak az anyagiakban keresik az örömet, az anyagiakat hajszolják; a **versenynyomás**, ami miatt nem is igen jut idejük, energiájuk a munkán kívül másra, többek között művelődni. Lásd továbbá alább az **elidegenedést**, a kapcsolatok, az érintkezés felületesebbé válását.

Fontos továbbá látnunk, hogy **a piacnak**, illetve akik el akarnak adni valamit, **nem érdekük, hogy a fogyasztó gondolkodjon**: nekik, érthető módon, az a legjobb, ha a fogyasztó egyszerű, kiszámítható és befolyásolható. **Lásd** még ehhez az ‘Ár és érték’ témában, hogy **a piac nem törekszik művelni a népet**, inkább csak kiszolgálja azzal, ami alapból kell neki, illetve igyekszik eladni neki bármilyen igénytelenséget, amit olcsó és egyszerű előállítani. Gondoljunk például napjaink (nem éppen műveltségi) vetélkedőire. **Lásd** továbbá a ‘Demokrácia és diktatúra’ témában, hogy **a politikának sem érdeke a gondolkodó ember**.

Így nincs is sok csodálkoznivaló napjaink „neoprimitív” **tömegein**. **Lásd** még ehhez alább az ifjabb generációk **neveletlenségét**. **Lásd** továbbá ‘A piac gyakorlati hiányosságai’ témában **a beszűkülés társadalmi következményeit**, például az emberek manipulálhatóságát, illetve hogy nem tudják kiválasztani az irányt, hogy merre kellene mennie az országnak, a világnak.

1.6. Elidegenedés

Először is, a versenynyomás miatt az embereknek **kevés az idejük, energiájuk egymásra, türelmetlenek** egymással. Ezen felül a piac jelentős mértékben **szembe is állítja egymással az embereket**, egyrészt mert a rendszer javarészt az önérdekre, az önzésre épül, másrészt meg a versengés által. A piaci rendszer egyszersmind nagyfokú társadalmi **egyenlőtlenséget** és feszültséget generál.

Lásd ehhez a ‘Racionalitás és önzés’ témát, hogy a piac kihasználja az emberben meglévő önzés erejét; illetve a ‘Versengés és együttműködés’ témát, hogy a versengés automatikusan veszteseket is termel.

Vegyük észre továbbá, hogy **a piaccgazdaságnak az a jó, ha az emberek minden szükségletüket a piacról elégitik ki**,

mindent pénzért vesznek meg. Így először is, a piacnak nem jó az, ha az emberek egymással a piacon kívül együttműködve oldják meg a problémáikat. Ha mondjuk összeállnak kalákába, és úgy építik fel a házukat, az az építőiparnak bevételkiesést jelent. A piacnak tehát jó az elidegenedés, ha az embernek nincsenek társai, akikkel összeállhatna. Másodszor pedig a piacnak az sem jó, ha valaki saját maga képes boldogulni – amit hatékonyan akadályoz is az emberek fent bemutatott beszűkülése, gyakorlatiasságuk sorvadása. \$

Még néhány tényező, mely elősegíti az elidegenedést:

- **A gazdasági és technológiai fejlődés**

Ezek révén az embereknek kevésbé van szükségük egymásra, maguk is képesek boldogulni. Nem szükségszerű például kalákába állniuk, merthogy a piacon már minden beszerezhető; vagy, mivel a TB és a nyugdíjrendszer gondoskodik róluk, nem szorulnak rá a család segítségére. Illetve nem utolsósorban a TV-jükkel, a számítógéppükkel, stb... egyedül is el tudnak szórakozni, nem szükséges ehhez mások társasága.

- **A gazdaságba való belépés, bevonás**

Mely hozzájárul a helyi közösségek leépüléséhez, ahogy az emberek elvándorolnak a városokba, hogy munkát találjanak.

- **Személytelen, tárgyias, anyagias szemlélet**

Láttuk egyfelől fentebb az anyagi fókuszot, hogy az emberek az anyagiakban keresik a boldogságot, azokat hajszolják, ami egyebek mellett a társas örömtől is eltéríti őket. Másfelől az emberek hajlamosak egymásban anyagi céljaik elérésének eszközét látni, egymást eszközként használni. (Illetve közgazdaságtan, a statisztika is, mint személytelen gazdasági egységeket kezeli őket.)

- **Egyebek**

Fentebb utaltam rá, hogy **a piac nem törekszik művelni a népet**, ami az emberi kapcsolatoknak sem tesz jót. Lásd továbbá a 'Modernitás és etika' témában az **etika** háttérbe szorulását, illetve ahogy a piac etikája jelentős mértékben jóváhagyja az önzést, az egyenlőtlenségeket, egymás eszközként való kezelését – sőt, a piac még készlet is az etikátlan viselkedésre, szabályszegésre, bár csak áttételesen, kimondatlanul. (Mondjuk, ha valaki csak így győzhet, így maradhat versenyben.) Nem feltétlen tesz jót végül a kapcsolatoknak **a mai világ szexualitással való túltöltöttsége** sem, melyről a 'Párkapcsolat és szexualitás' témában lehet olvasni.

Az elidegenedés, hogy az embereket nem érdekli a másik, nem bíznak egymásban, **felületesebb kapcsolatokat** eredményez, illetve felületesebbé válik az egymás közötti **érintkezés** is. Lásd ehhez alább a modern családról mondottakat, a családi örömök, a romantika háttérbe szorulását, a szülő-gyerek közötti elidegenedést, a családok gyengébb kötődését. Közben **a családnál nagyobb közösségek is fellazulnak, megbomlanak. A modern ember tehát eléggé magára marad.**

Lásd végül a 'Gazdaságpolitika, makroökonómia' és a 'Demokrácia és diktatúra' témákban, hogy a gazdaságban és a politikában sem mindig szokás igazat mondani – ami megint csak bizalmatlanságot okoz.

1.7. Egyebek

1) Motiváció

A piacon (meg másutt is) az anyagiakon kívül sok minden más is motiválhatja az embert a munkára.

Mi minden hat ránk ez ügyben?

- **Anyagiak**

Különösen, ha erősen függünk mások szolgálataitól, nagyon kell a pénz.

- **Siker**

Az ember szereti, ha sikeresnek érezheti magát, illetve, ha mások sikeresnek tartják őt, mind társadalmi, mind szakmai értelemben. Szorosan kötődik a sikerhez az önértékelés, melynek nagy részét sokan szintén a munkájukból merítik. Lásd ehhez 'A siker motívuma' témát.

- **Státusz**

Melyet egyrészt az anyagiak, másrészt a társadalmilag megbecsült foglalkozások, beosztások biztosítanak.

- **Versenynyomás, versengés, győzelem**

Egyfelől sokan kénytelenek eleget tenni a versenygazdaság nyomásának, másfelől viszont olyanok is vannak, akik élvezik a versengést, a győzelmet, ha mások fölé kerekedhetnek.

- **Hatalom**

Mely szintén vonzó tud lenni, munkára, teljesítményre tud ösztönözni.

- **Az alkotás öröme, a cél, az önmegvalósítás – és a tevékenység öröme \$**

Ezt nézzük meg kicsit közelebbről: **az ember egyrészt lelkesedhet a célért**, a végeredményért, melyre a munkája irányul, melyet majd megalkot. **Ezen belül lelkesítheti őt a saját munkájának a terméke.** (Például amikor egy informatikai cég alkalmazottjának ki van adva, hogy tervezze meg egy program felhasználói felületét, és ő elképzelem, hogy milyen szép felületet tervez majd.) **Vagy lelkesedhet az egész vállalkozás céljért.** (Mondjuk, ha valaki egy jogvédő szervezetnél titkárnő – amiben nem az a jó neki, hogy milyen szépen elrendezi a főnöke ügyeit, hanem, hogy a szervezet majd jobbá teszi a világot.) Gyakori eset, hogy az ember nem tud mindkét „termékért” egyformán lelkesedni. (Meg az is, hogy egyikért se.)

Másfelől örömet lelhet az ember magában a tevékenységben, melyet végez. (Így, amikor egy programozó nem kimondottan lelkesedik a könyvelő programért, melyet meg kell írnia – általában programozni viszont szeret.) Illetve, elvonatkoztatva a feladat konkrétumaitól, **lehet még élvezni a kihívást és az annak való megfelelés, a jól végzett munka örömét, a problémamegoldást.**

- **Identitás, hely és feladat**

Vagyis sokan, legalábbis részben, a foglalkozásukkal határozzák meg, hogy kik is ők, például, amikor valaki azt mondja, én egy jogász vagyok. (Figyeljük meg a különbséget ahhoz képest, hogy „jogot végeztem”, „jogászként dolgozom”). Illetve, a munkája az ember helyét és feladatát is nagymértékben kijelöli a társadalomban. Lásd erről bővebben alább.

- **Közösség**

A munkánk révén egy munkahelyi illetve egy tágabb szakmai közösség tagjának is érezhetjük magunkat.

- **A hasznosság tudata, hogy másoknak szükségük van a munkámra, értékeli, amit csinálók**

○ **Menekülés, terápia**

Lásd ehhez 'Az emberek gondolkozása' témában, hogy az embereknek változatos eszközeik vannak az igazság, a valóság kiiktatására, többek között az is ilyen, amikor valaki a munkájába menekül. Lásd továbbá a 'Kellemetlen gondolatok' témában, hogy az elfoglaltság, a munka jó eszköz azok ellen.

○ **Egyebek**

Az embert **sokféle motiváció** mozgatja, ezek közül pedig számosra munkájában is képes kielégülést nyerni, akár olyanokra is, mint az etikai vagy az esztétikai érzék vagy az utógondozás. Lásd ehhez a 'Forma, öntudat, motivációk és érzelmek' témát.

* * *

A **piacgazdaság** egyik nem elhanyagolható előnye ennek kapcsán, hogy **nincs benne gazdaságon kívüli kényszer**: legfeljebb nem kapunk pénzt, de nem kötelező dolgoznunk (illetve adóznunk is csak akkor, ha van miből) – nem úgy, mint egy rabszolgának, egy jobbagynak, vagy egy kommunista ország polgárának, mely utóbbi máskülönben közveszélyes munkakerülőnek minősül.

Ezzel együtt **a legtöbb ember nem jókedvében dolgozik**, mert a gazdasági kényszer, hogy kell a pénz, az azért elég rendszeren ott van. Ráadásul a mai világban is sok testileg, lelkiileg megterhelő munka van; illetve azok is hajlamosak idővel belefásulni, akik kezdetben szerették, amit csinálnak.

* * *

A **különböző munkák pedig különböző ösztönzőket kínálnak**: van, amelyik jobban fizet, de egyébként nem sok sikerélményt ad, nagy a nyomás, stb... – meg van, ahol kevesebb a pénz, viszont vannak egyéb pozitívumai. Az ember azt a munkahelyet választja, amelyik összességében a legvonzóbb a számára. **Másfelől bizonyos mértékig adott munkahelyen belül is lehet variálni**, lásd ehhez a 'Vezető és beosztott' témában, hogy mindenkit másképp lehet motiválni: az egyik munkatársat elsősorban a pénz érdekli, a másikat viszont érdekes feladatokkal is boldoggá lehet tenni, stb...

Még egy tanulás, hogy **ha valaki elveszíti a munkáját, azzal nemcsak a fizetését veszíti el**, a munkától kapott többi pozitívumot nem pótolja a munkanélküli segély.

2) A modern gazdaság és az ember helye a világban

Egyfelől az ember foglalkozása, beosztása nagyban meghatározza, hogy ki is ő, hogyan kell viselkednie, mi a feladata.

Lásd ehhez a 'Címkék, szerepek, identitások' témában, hogy többek között a foglalkozás, a beosztás is **címkék**, vagyis az emberek velük jellemzik egymást, úgy tekintenek a másikra, mint orvosra, főnökre. A címkékhez elvárt viselkedésminták, **szerepek** is tartoznak; valamint, mint utaltam rá, jellemző, hogy az emberek azonosulnak a címkéikkel, azt mondják „én egy orvos vagyok”, „főnök vagyok”, stb... – vagyis a címkék az **identitásukká** válnak. Mindeközben a címkék, szerepek, identitások azt is megszabják,

hogyan viszonyuljunk egymáshoz, hogyan viselkedünk egymással: ha én egy beosztott vagyok, és szembejön a főnök, nem kétséges, hogy ki van alul és ki van felül, kinek kell előre köszönnie.

Egyszersmind egy orvos azt is tudja, mi a **feladata**: bemenni a kórházba és embereket gyógyítani.

Másfelől a modern társadalom, gazdaság **sikerkritériumokkal**, illetve **példaképekkel** is ellát bennünket: hősöket és modelleket állít elénk.

Ha megkérdezik, mi ma a siker, ki a sikeres ember, valószínűleg nem kell sokáig gondolkoznunk: karrier, pénz, szakmai elismertség, stb... Ezt a társadalom elég jól elülteti a fejekben – és nem is véletlenül, hiszen a piac akkor működik jól, ha az emberek ezeket, a rendszernek megfelelő **sikerkritériumokat** követik. Lásd ‘A siker motívuma’ témában hogy a siker, a sikerkritériumok jelentős részben arra szolgálnak, hogy egyén viselkedését a fennálló társadalmi formához igazítsák.

Lásd szintén a ‘Címkék, szerepek, identitások’ témában általában a **példaképekről** mondottakat, a példaképek fajtáit: a hőst és a modellt, úgy is, mint amiket a társadalmi forma állít a polgárai elé. \$

○ **Hősök**

Mint mondjuk **Steve Jobs** vagy **Mark Zuckerberg**, olyan emberek, akik hatalmas piaci sikereket értek el. Hőssé azonban csak nagyon kevesen válhatnak, nem is azért vannak, hogy mindenki utánuk csinálja – a **példájuk azonban sokakat lelkesít, inspirál; miközben a rendszert is legitimálják, erősítik**, hiszen abban mozogva, annak a lehetőségeivel élve érték el sikereiket.

Megjegyzem, tény, hogy ezek az emberek alkottak valamit, sokan örömmel használják a találmányaikat, hatással voltak a világra – lehetséges azonban, hogy ezek a változások hosszabb távon, távolabbi összefüggéseikben kevésbé lesznek majd pozitívak: mennyire járul majd hozzá például az okostelefon az emberek elbutulásához, a Facebook a kapcsolatok felszínessé válásához, stb... Addig rendben van tehát, hogy elismerjük az eredetiségüket, a vállalkozó szellemüket, a kitartásukat – **isteníteni őket azonban korai még**.

○ **Modellek**

Mint a „szakember”, a „vezető” vagy a „vállalkozó” modellje. Ezek olyan, a rendszer számára is szükséges szereplők, melyek az átlagember által is elérhetők, megmutatják neki merre törekedjen, mivé váljon, hogy, ha nem is világsztár, de jómódú, sikeres, elismert ember legyen belőle.

Közös e modellekben, hogy leginkább **két feladatot** bízunk ránk: a **munkánkat** és mellette, bár újabban kevésbé hangsúlyosan, a **családot** – ami érthető, hiszen az ember leginkább ezzel a kettővel járul hozzá a társadalom működéséhez és fennmaradásához. E két feladat egyszersmind nagyjából ki is meríti az ember energiáit: a világ tehát többé-kevésbé az összes időnkre igényt tart.

Mindez, hogy az ember tudja, ki ő, mi a feladata, mire törekedjen, kapaszkodókat jelentenek a számára.

1

2. Korunk hosszú távú társadalmi tendenciái

Ezek egy része már viszonylag régóta, mondjuk a felvilágosodás korától kezdve tart, mások újabb keletűek.

2

1) Társadalmi intézmények leépülése és felemelkedése

Gondolok itt különösen a vallás illetve az egyház fokozatos, de határozott háttérbe szorulására. Szintén jellemző a társadalmi normák meggyengülése is, vagyis, hogy a környezetünk ma már nem fejt ki olyan erős nyomást arra, hogy mit hogy csináljunk, hogyan éljünk; például lényegesen elfogadottabb, ha valaki nem házasodik meg.

3

Más intézmények közben felemelkedtek, kiváltképp a tudomány és a piac.

4

2) A személyes kötöttségek lazulása

Így a világnézeté: ma már sokkal szabadabban gondolkodhatunk istenről, politikáról, stb..., mint régen. (Ha nem is mindenhol egyformán.)

5

Ezen kívül az életmódunkba, viselkedésünkbe is lényegesen kevésbé beszélnek bele, lásd a vallás, a normák említett leépülését. Lásd továbbá a 'Férfi és nő' témában a nemi szerepek oldódását, illetve itt alább a modern családról, a kötöttségeinek lazulásáról írtakat. Valamint jellemző az is, hogy a nagyobb szabadság nagyobb szabadossággal, lazább erkölcsökkel párosul.

6

3) A társadalmi rétegződés átalakulása

7

Ma már nincsenek jobbágyok, de nemesek és királyok is jobbára csak formálisan. Helyette a modern világ népessége alapvetően vagyoni alapon rétegződik, és bár ma sem magától értetődő a felemelkedés, jogi akadályai már nemigen vannak.

8

4) Az idősebb generációk tekintélyvesztése

Ez egy viszonylag újabb jelenség, és talán napjainkban a legerősebb.

Milyen **okai** vannak neki?

- A nagyfokú technológiai változások, hogy a fiatalok jobban értenek az új eszközökhöz, jobban eligazodnak, jobban boldogulnak a modern világban.
- A fiatalos tulajdonságok felértékelődése: dinamizmus, teljesítőképesség, fiatalos külső
- A családi kötelek, a társadalmi normák, a vallás fellazulása, a liberális nevelés
- Illetve lásd a következő pontot az értékvesztésről.

Ezek következményeként aztán az idősebb generáció tekintélye, tapasztalatai általánosan leértékelődnek, nemcsak a technológiát, hanem más kérdéseket illetően is. Különösen az élettapasztalatuk, életbölcességük sem ér már annyit a fiatalok szemében, kevésbé figyelnek oda az idősebbek tanácsaira, útmutatására – annak ellenére, hogy az ilyesmihez továbbra is ők értenek jobban.

Lásd ehhez az ‘Önismeret’ témában, hogy tanuljunk az okosabbtól, bölcsébbtől; illetve az ‘Egy jobb világ’ témában a bölcsesség fontosságát.

5) Általános társadalmi érték- és célvesztés, kilátástalanság

A fentiek fényében sem meglepő, hogy **számos hagyományos értéket már kevésbé tisztelnek**, így különösen a családot, a bölcsességet és a műveltséget. Velük fontos kapaszkodók, támaszok tűnnek el, az emberek nem tudják, hogyan éljenek, megbomlik az élet és a társadalom bejáratott rendje.

Lásd idevágólag az ‘Iparizált világunk’ témában a technika, a „hogyan” felértékelődését, a „mit”-tel és a „miért”-tel szemben.

Vegyük észre továbbá, hogy **a mai világban nemigen van már miért lelkesedni.** §

A modern világ kezdete óta sokáig, gyakorlatilag a legutóbbi időkig, többé-kevésbé **folyamatos volt a fejlődés, pozitívak**

voltak a kilátások: rengeteg földrajzi és tudományos felfedezés született, a technológia szárnyalt – és emellett ott voltak olyan társadalmi témák, mint az emberek személyi szabadságának és egyenjogúságának kivívása, a nyomasztó társadalmi kötöttségek alól való felszabadulás, a nemzeti egység megteremtése, különféle társadalmi rendszerek, mint a kommunizmus vagy épp a kapitalizmus megteremtése – melyekről legalábbis sokan elhitték, hogy azok fognak majd üdvözíteni – de ott voltak még a művészetek, a zene, a festészet újdonságai is, melyek tömegeknek nyújtottak friss élményeket, inspirációt.

Mára viszont a felsoroltaknak lényegében egyikéért sem lehet már igazán lelkesedni: a felfedezhető dolgok elfogytak, a nagy jelentőséggel bírók mindenképpen, a technológiai fejlődés is kezd lassulni, (bár pl. az internet, az okostelefonok és társaik még kellően újak hozzá, hogy ezt még sokan kétségbe vonhassák), a szabadság és egyenjogúság jelentős mértékben megvalósult (bár természetesen akad még mit tenni), a társadalmi kötöttségek leépültek, a nemzeti egység létrejött, mára a különféle társadalmi rendszerek gyakorlatilag mindegyikének kiviláglottak a hibái, de még a művészet sem tud már igazán újat mutatni. És akkor az elszegényedő tömegekről és a fenyegető globális problémákról még nem is beszéltem.

Ezeknek és a fentebb elmondottaknak talán a legaggasztóbb következménye **a mai fiatalság talajvesztése, céltalansága és kilátástalansága.**

Az ugyanis, **hogy a fiataloknak legyen perspektívájuk, lehetőségeik, kiemelten fontos:** azért is, mert ettől érzik jól magukat, de főleg, mert ettől fognak törekedni, energiáikat értelmesen, építő módon felhasználni, hozzájárulni a társadalom jó működéséhez és fejlődéséhez.

Ha pedig a társadalom nem tud utat mutatni, célt adni, jöhetnek mások, akik megteszik azt: megnő a szélsőségek vonzereje, könnyebben találnak követőket. Különösen fogékony erre a **lézengő**, tapasztalatlan, megtéveszthető, idealista **ifjúság**, akik keresik az ügyet, amiért lelkesedhetnének – **könnyen radikalizálhatók** tehát. Illetve, ha nincsenek is a környéken szélsőségesek, akkor meg könnyen **kriminalizálódnak**, kezdenek bűnözni, elsősorban szintén a kilátástalanság miatt.

* * *

Tekintve a világban végbemenő egyébirányú változásokat, különösen a tudás, a tudomány és a technológia robbanásszerű fejlődését, **nem sok csodálkoznivaló van a társadalom hasonló mértékű felbolydulásán.** Egyfelől a tudás kiterjedése nagyban hozzájárul például a vallások pozíciójának megrendüléséhez, a régi intézmények megkérdőjeleződéséhez, de a termelés átalakulásán keresztül a társadalmi rétegződés átalakulásához is, stb... Másfelől a társadalmi változások is visszahathatnak a tudásra és társaira, mondjuk azáltal, hogy az egyház már kevésbé akadályozza a kutatást. Lásd ennek kapcsán a 'Fennmaradás' témában, hogy különleges idöket élünk.

Vegyünk észre továbbá, itt is jellemző, hogy **a változások nem álltak meg félúton** – pedig lehet, hogy jobb lett volna, mert így egyik végletből esünk a másikba. Gondolok itt főképpen a személyes kööttségek nagyfokú fellazulására, a társadalmi rend megbomlására: tiszta sor, hogy a középkori bigott szigor túlzás volt – de a mai anarchia is káros, veszélyes. Lásd az említett érték- és célvesztést, illetve a modern családról, a demográfiáról alább írtakat. Bár az is igaz, hogy félúton megállni gyakran nem is igazán lehet: lásd a 'Szélmegoldások' témában a dolgokat, melyeket nem lehet kicsit megváltoztatni.

3. Család, népesedés és modernitás

3.1. A párkapcsolatok változása

Mint már utaltam rá, **manapság már kevésbé ösztökél a társadalom a családalapításra, gyermekvállalásra:** egyfelől kevésbé lebegtetik ezt a képet az emberek szeme előtt, hogy ez az élet rendje, másfelől kevésbé ítélik el, kevésbé fejtenek ki nyomást arra, aki nem így tesz. Míg régebben gyakorlatilag fel sem merült, hogy másképp is lehet, mint családban élni, ma ez már természetes.

Lásd ennek kapcsán a nemi szerepek oldódását a párkapcsolatokban, a 'Párkapcsolat és szexualitás' témában.

Modern világunkban **elveszőben van a párkapcsolatok romantikája** is. Milyen **főbb okai** vannak ennek?

- A párkeresés, az udvarlás hagyományos rendjének fellazulása

Vagyis, hogy manapság már nem a régi, ráérős, ábrándozós, andalgós, illedelmes módon mennek a dolgok.

- Már nem a család, az összetartozás az élet rendje. Napjaink szabadossága

Mint elhangzott. Ekképp az emberek már nem úgy tekintenek a párkapcsolatukra, mint a nagy közös kalandjukra, vállalkozásukra, amiért legalábbis súlyos áldozatokat késznek hozni, jelentős nehézségeket hajlandók kiállni. Másrészt meg nyilván a szabadosság sem tesz jót az összetartozás érzésének; illetve lásd a mai világ túltöltöttségét szexualitással a 'Párkapcsolat és szexualitás' témában.

- Leterheltség, kütyük, stb..., melyek miatt az emberek nem foglalkoznak egymással eleget.

Keves az idejük a családra, és szabadidejükben is más dolgokkal foglalják el magukat. Lásd a fentebb tárgyalt elidegenedést.

- Anyagiak

A kapcsolatok lazulását, a bizalmatlanságot mutatja az is, hogy sokan úgy mennek bele a házasságba, hogy előre biztosítják magukat arra az esetre, ha vége lesz. (**Házassági szerződések** – melyek, szó se róla, ilyen körülmények között tényleg praktikusak lehetnek.) Másrészt meg, ameddig tart a dolog, addig is jellemző, hogy **külön kasszán** maradnak a felek, számolgatják, hogy ki mit fizet. Az ilyesmi, érthető módon, szintén csökkenti a meghittséget. Illetve még az, hogy az **anyagiakra** manapság hajlamosak **mint öncélra** tekinteni, nem pedig, mint valami más, az élet, a családi élet eszközére.

* * *

Az elmondottak pedig **lazább kapcsolatokat** eredményeznek, az emberek (különösen a férfiak) eleve kevesebb lemondást hajlandók vállalni értük, illetve amikor a kapcsolatban nehézségekkel szembesülnek, megoldások keresése, kitartás helyett könnyen szétmennek. Így **kevesebb család jön létre, és kevesebb marad meg.**

3.2. Gyermek a modern családban

1) Az elmondottak miatt manapság kevesebb gyerek születik.

Egy további tényező, hogy megnőtt a népesség képzettségi szintje. Lásd az 'Oktatás' témában, hogy az egyebek mellett a túlnépesedésen is segít. Illetve, a vállalt gyermekek számának csökkenése mellett a gyermekvállalás későbbre tolódása is jellemző, a nők később szülnek.

2) Másodszor, jellemző, hogy a szülők nem foglalkoznak eleget a gyerekekkel.

Ezt megint csak több okra lehet visszavezetni:

- Az emberek leterheltségére, illetve a kütyükre, melyekkel szívesebben szórakoznak, mint egymással.
- A széteső kapcsolatokra
- Szintén tényező, hogy a nők is karriert akarnak.

Ami egyébként jogos, de ettől még, mivel közben a férfiak sem akarnak lemondani a karrierről, a gyerekre kevesebb energia marad. Fokozottan érvényes ez a szétesett családokra, az egyedülálló anyákra és gyermekeikre.

Akármi is az oka azonban, **a szülők nagy részét újabban nem nagyon érdekli a gyerekekük**, inkább szabadulnának tőlük, amikor csak lehet.

Közben meg egyre inkább **az intézményektől, az iskolától várnák, hogy az nevelje meg, nevelje fel a gyereket**, azokra hárul sok minden, ami egyébként a szülő dolga volna. Az iskola azonban természetesen nem képes pótolni a családot.

Nem utolsósorban **sok szülő anyagiakkal próbálja kompenzálni a személyes törődés hiányát**, elhalmozza a gyereket tárgyakkal, ajándékokkal. (Amihez hozzájárul egyfelől a fogyasztói társadalom, másfelől meg az is, hogy kevesebb a gyerek, mindent az az egy-kettő kap meg.) Nem csoda, ha a következő generáció is hamar elanyagiasodik β.

Hozzá tartozik azonban a képhez, hogy vannak **ellenkező irányú tendenciák** is. Egyrészt egy hosszabb távú: a középkorhoz képest mondjuk a későbbiekben **a gyerek jelentős mértékben középpontba került**, a család élete

nagyrészt körülötte kezdett el forogni. Másrészt manapság a gyerekek túlféltése, a róla való túlzott gondoskodás, a „**helikopterszülőség**” is jellemző, bizonyos családokban. (@@Jól mondom? Hogyan lehet ezt összebekíteni a fentebbiekkel? Pl. úgy, hogy a hosszabb távú tendencia legújában megfordult, helikopterkedés meg csak a családok egy részénél, a kisebb hányaduknál van?)

3) Neveletlenség

Manapság a gyerekek nagyrészt azt csinál, amit akar. Ennek a liberális hozzáállásnak oka lehet egyrészt a liberális korszellem, másrészt meg szimplán az, hogy a szülőnek egyszerűbb ráhagynia. (Meg vegyük még hozzá az idősebb generáció tekintélyének említett csökkenését.)

Ehhez jön még, hogy, mint említettem, a piac nem törekszik művelni a népet, a média igénytelensége, melynek a gyerekek is nagyban ki vannak téve; valamint, hogy a piac könnyen elszívhatja a jó munkaerőt a tanári pályától.

Az említettek miatt is, amikor neveletlen gyerekekkel találkozunk, ne (csak) őket okoljuk, **tudjuk, hogy mi a gyerek és mi a rossz nevelés hibája**. Továbbá tegyük még hozzá, hogy **a neveletlen gyerekek gyerekei könnyen még neveltenebbek lesznek**.

* * *

Említést érdemel végül **a gyermekkor meghosszabbodása**, hogy a fiatalok tovább járnak iskolába, tovább maradnak a szüleikkel. (Bár az emberek tovább is élnek.)

3.3. Demográfiai problémák

Annak, hogy kevesebb gyerek születik, természetesen társadalmi következményei is vannak: csökken illetve öregszik a népesség.

Ez többé-kevésbé **a jómódúbb országok problémája**, a szegényebb helyeken több a gyerek.

Utalnék itt arra, ahogy a közgazdászok illetve a politikusok is hajlamosak mindent a pénzre visszavezetni, abban keresni a megoldást, mármint, hogy azért kevesebb a gyerek, mert sokba kerül, a születésszámot pedig a gyermekvállalás anyagi támogatásával lehetne növelni. **A pénz**, mint a 'Közgazdaságtan' témában olvasható, valóban fontos szempont lehet (bizonyos fókig a születésszámra is lehet hatni vele) – de **nem ez az egyedüli, és gyakran nem is a legfontosabb tényező**.

Milyen gondokat okoz a demográfia átalakulása?

- **Nyugdíjproblémák, megnehezedik az idősek ellátása**

Mivel egyre kevesebb dolgozónak kell gondoskodnia az öregekről.

- **A fiatal generáció megnövekvő terhei**

Minek következtében aztán még kevesebb gyerek születhet.

- **Nemzetfogyás**

Illetve a népek, nemzetiségek közötti arányváltozás. (Már amennyire önmagában gond ez.)

Más szempontokból viszont nem baj, ha kevesebb az ember: lásd a ‘Globális problémák’ témában, hogy a problémák egyik fő oka a túlnépesedés; illetve az ‘Iparizált világunk’ témában a munkaerő-kereslet csökkenését.

Végül el lehet filozofálni azon, hogy vajon **mennyire is magánügy a gyermekvállalás.**

Hagyhatnánk például, extrém esetben, hogy mindenki úgy döntsön, nem kell neki gyerek – amivel kihalna az emberiség? És ez nem csak filozófiai probléma: figyeljük meg, hogy manapság is sokfelé igyekszik az állam hatással lenni a népesedésre, az emberek döntéseire ez ügyben: ott volt például a kínai egykepolitika, de demokratikus országokban is van szociálpolitika, családi pótlék, stb...

4. Mit kellene tenni a gazdasággal, a piaccal?

(Ez nem kimondottan illik ide, de nem találtam jobb helyet neki.)

Hogy az előbbi kérdésre válaszoljunk, először is nem árt tisztában lenni a **piac előnyeivel.**

Lásd ‘A piac előnyei’ témát. Valamint, ahogy az a ‘Racionalitás és önzés’ témában olvasható, az emberben meglévő markáns **önzésnek és birtoklási vágynak** is hasznos lehet **kihasználni az erejét** – amit a piac megtesz. Lásd még itt fentebb a **győzni akarást.**

Másrészt természetesen melléjük kell rakni ezeknek a **piac hátrányait** is – és meg kell vonni a **mérleget.**

Lásd ezeket 'A piac elvi korlátai' és 'A piac gyakorlati hiányosságai' témákban. Miképp ott olvasható, **a piac egy hatékony eszköz – de nem csodaszor**; annyira és úgy kell használni, hogy az embereknek a legjobb legyen.

Lásd továbbá a '**Szélmegoldások**' témában, hogy azok gyakran **vonzóak**: jelen esetben például egyeseknek csábító lenne teljesen szabadjára engedni a piacot, mert az igazán egyszerű. Mások érdekből lennének hasonló állásponton, azok, akiknek kedvez a piac, lásd fentebb. A 100% piac **azonban**, végigtekintve annak hibáin, nyilván túlzás – ugyanakkor, ha egy, a gyakorlatban is működőképes, kellően hatékony rendszerre vágyunk, akkor nem érdemes átesni a ló túlsó oldalára sem, valahol **középen kell megállnunk**. Így aztán bizonyos fokig **együtt kell élnünk a piac hibáival**, a tökéletlenséggel. Lásd ehhez az 'Egy jobb világ' témában a megoldások tökéletlenségét, az idealizmus csapdájának elkerülését.

Ezek alapján tehát röviden szólva:

Engedni, de szabályozni, korlátozni kell a piacot.

Meg kell tehát találni ez ügyben is az **egyensúlyt**. És valóban, ahogy 'A piac alapjai' témában írom, a létező gazdasági rendszerek keverékek, vegyítik a kapitalista, piacos, és a szocialista, szabályozásos elemeket. Gondoljunk csak bele: többnyire az úgynevezett piacgazdaságokban is van újraelosztás, munkajog, fogyasztóvédelem, versenyfelügyelet: csupa olyan elem, amely határt szab a piac szabadságának.

Fontos még hozzátenni, hogy több szempontból is...

Kiemelten fontos volna, hogy ne hajszoljuk annyira a teljesítményt, a fogyasztást, a növekedést.

Hogy miért, ahhoz lásd a következőket:

- 'A piac gyakorlati hiányosságai' témában és itt fentebb a **versenynyomást** és hátrányos következményeit;
- A '**Globális problémák**' témában a **pazarlást** és annak csökkentését, a világ lelassítását. Hogy ennek érdekében jó volna csökkenteni az anyagiasságot, oldani a versenyszellemet és tágítani a boldogság forrásait; illetve lásd a 'Fennmaradás' és az 'Egyensúly (Az ember élete - Elvek)' témákban, hogy legyen olyan, hogy „elég”, ami az anyagiakat, a fogyasztást illeti.

- Lásd a ‘**Gazdasági válságok**’ témában a gazdasági növekedés állandó, mérsékelt szinten tartását is, minek köszönhetően kevesebb lenne a válság, kiszámíthatóbb lenne a gazdaság.

Lásd aztán ‘A piac gyakorlati hiányosságai’ témában a **dolgokat, melyeket nem lehet a piacra bízni.**

Szintén máshol van szó a **szabályozás nehézségeiről.** Lásd az ‘Egyenlőtlenség’ témában a gazdaság szabályozásának veszélyeit illetve az újraelosztás hatékonytalanságát; továbbá a ‘Részvények, tőzsde, spekuláció’ témában, hogy miért nehéz meglépni a pénzügyi rendszerrel kapcsolatban, amiket kellene, különösen, hogy ameddig megy a szekér, addig senkinek nem érdeke fékezni, valamint, hogy a tőke mobilitása megnehezíti a nemzetközi összefogást.

Lásd végül a következő **kapcsolódó megoldásokat:**

- A ‘**Részvények, tőzsde, spekuláció**’ témában, hogy **mit kellene tenni a pénzügyi rendszerrel,** különösen a szabályozottságot, egyszerűséget és átláthatóságot, valamint a stabilitás fontosságát.
- Az ‘**Egyenlőtlenség**’ témában annak kezelését.
- A ‘**Globalizáció**’ témában annak **kézbentartását,** ellenőrzését, szabályozását és korlátozását.
- A ‘**Gazdaságpolitika, makroökómia**’ témában, hogy gyakran választani kényszerülünk egyfelől az **egyszerűség, hatékonyság, praktikum** – másfelől pedig az **igazságosság** között.

Szeretnél magad is hozzájárulni az emberek felvilágosításához, egy jobb világhoz? Mesélj erről a könyvről másoknak, a barátaidnak.

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

